

Bij de patrijs kan men lezen dat de ondersoort *Perdix perdix sphagnetorum* (veenpatrijs) niet is uitgestorven in Nederland, zoals werd aangenomen, maar dat er zelfs nog 5500-6000 van deze vogels in Oost-Nederland voorkomen. Als bewijs hiervoor wordt een recent onderzoek gebruikt, dat echter niet op de literatuurlijst bij de patrijs vermeld wordt, zodat dit gegeven, dat op zijn minst twijfelachtig genoemd mag worden, niet te controleren is.

Van de kievit wordt vermeld dat de eieren niet meer verhandeld mogen worden, omdat in 1979 een verbod hierop is ingegaan. De auteur van het stuk over de kievit, die vertrouwen in de regering zeker niet ontzegd kan worden, heeft het echter mis, want dit nuttige verbod is op de lange baan geschoven. De veld- uil maakt het helemaal bont. Die zou op Texel algemener zijn dan op de andere waddeneilanden, omdat hier de veldmuis voorkomt. Echter deze woelmuizensoort komt helemaal niet voor op Texel. Hier wordt waarschijnlijk de noordse woel- muis bedoeld, aangezien dit (in overig Nederland vrij zeldzame) knagertje wel op dit waddeneiland voorkomt.

Op sommige van de verspreidingskaarten zijn stippen verschoven (bijv. bij de buizerd en de ortolaan) of middenin een blok met een grotere oppervlakte ge- plaatst (bijv. bij de slechtvalk) om broedparen te beschermen tegen ongewenste belangstelling van eierrapers, al te enthousiaste vogelaars, fotografen etc.

Mijns inziens had dit bij meer soorten mogen gebeuren, zoals bijv. bij de zeld- zame ralachtigen. Als een kleinst waterhoen een paar keer zijn territorium te- gen een bandopname heeft moeten verdedigen zal hem al snel de lust hiertoe ver- gaan en maar al te vaak leidt dit tot het verlaten van het broedterrein. Men denke in dit opzicht bijvoorbeeld ook aan de Drentse ruigpootuilen, die in voor- jaarsnachten vaak mechanische rivalen in hun territorium krijgen. Is het dan een wonder dat deze vogels, na regelmatig 's nachts dolgedraaid te zijn, pas één keer succesvol hebben kunnen broeden. Wat ik opvallend vond was dat de veld- leeuwerik in het grootste aantal blokken als broedvogel is vastgesteld (in 1638 blokken (98,1% van het totaal)). Zelf had ik eerder verwacht dat de huismus of de spreeuw met deze eer zou gaan strijken.

Het boek eindigt met een behandeling van de zeer zeldzame en onregelmatige broed- vogels. Ook worden nog enkele geïntroduceerde soorten beschreven. Hoewel er toch wel het een en ander op dit boek valt aan te merken, mag deze uitgave bij geen enkele ornitholoog (beroeps- of amateur) op de werktafel of in de boekenkast ont- breken, gezien de enorme hoeveelheid nuttige en interessante informatie die zij erin kunnen vinden.

Steven Schoevaart

2. "Vogels van de Grote Rivieren". Onder redactie van L.M.J. van den Bergh, W.G. Gerritse, W.H.A. Hekking, P.G.M.J. Keij, F. Kuyk. Uitgeverij: Het Spectrum; Utrecht, Antwerpen, 1979, Hfl. 39,50, voor leden Vogelbescherming Hfl. 35,--. Besproken door Ed Veling.

Deze avifaune wijkt in verschillende opzichten af van de boekwerken, die de laatste jaren zijn verschenen (Noord-Brabant, Noord-Holland Noord, Midden-Neder- land, Friesland, Texel). In de eerste plaats kunnen wij dit boek nauwelijks een regionale avifaune noemen: delen van 5 provincies worden erin behandeld. De samenstellers van dit boek hebben de rivierlopen gevolgd en zich volkomen terecht niet gestoord aan provinciale grenzen. Dat de bovenloop van de Maas en de delta van de Rijn en Maas niet wordt behandeld zal wel op praktische overwegingen zijn gebaseerd. Het onderwerp verdient zeker de aandacht die de samenstellers, dat wil zeggen de Vogelwerkgroep Grote Rivieren, aan dit gebied hebben besteed. Waarschijn- lijk is dit landschap bij velen nog maar ergslecht bekend. Dit boek zal zeker hel- pen deze uitspraak te ondermijnen.

Een ander verschilpunt is de opvallende lay-out, waaraan kennelijk veel aandacht is besteed. De voorzijde van het boek bevat opvallend veel tekst en op de achter- kant wordt zelfs een volledige vogellijst opgenomen. Zo zijn er meer "zetgrapjes",

die echter wel eens de indruk wekken dat er op papierkosten niet bezuinigd behoefde te worden.

Het derde en waarschijnlijk belangrijkste verschilpunt is het opnemen van een hoofdstuk "Vogelgemeenschappen van het landelijke gebied" door M.J.S.M. Reijnen, een van de weinige nederlandse teksten over vogels door uw recensent de laatste jaren gelezen, waarbij hij zich moest concentreren om de inhoud te begrijpen. Voor samenstellers van avifauna's van grotere gebieden lijkt me dat de gevolgde methoden verplichte kost gaat worden, wil men verder komen dan het met elkaar in verband brengen van aantal- of dichtheidsschattingen met de bodemgesteldheid. Zeer simpel gezegd komt de inhoud van dit hoofdstuk erop neer dat men allereerst beschrijvingen opstelt voor elk telgebied en dat men dan deze beschrijvingen in een (mogelijk groot) aantal typen verdeelt. Vervolgens past men een mathematische methode toe (de zogenaamde clusteranalyse) om een aantal hoofdtypen vast te stellen. Als dit werk achter de rug is, wordt elk type gekarakteriseerd door de in dat type landschap voorkomende soorten volgens twee criteria: presentie in het aantal telgebieden dat onder het beschreven type viel en dichtheid van de soort ten opzichte van de totale dichtheid van de vogelbevolking van dat type. Bij deze beschrijving komen twee termen voor: "recedent" en "influent", die helaas niet vertaalbaar bleken volgens de auteur (overigens is het begrip "dominant" ook niet vertaald; dit begrip wordt zonder een vertaalexcuus gebruikt). Wat valt er te denken van "terugwijkend", "binnendringend" en "overheersend"? Met dit hoofdstuk zou men kunnen zeggen dat de "avifaunistische statistica" zijn intrede heeft gedaan in de avifauna literatuur. Het wordt de broedvogelman er niet gemakkelijker op gemaakt!

De Vogelwerkgroep Grote Rivieren hebben de zaken groots aangepakt. Reeds in 1973 bracht zij een K.N.N.V.-publicatie uit: "Handleiding voor het inventariseren van broedvogels in Nederland" en deze handleiding heeft gediend als basis voor het verdere werk. Na enige lezenswaardige hoofdstukken over methoden, landschap, vogelvangst (men leze de alinea's over de kwartelvangst erop na om bewondering te krijgen voor de inventiviteit van onze voorouders), het gebied in de winter, meeuwenlaapplaatsen, vogeltrek en het hierboven al besproken hoofdstuk volgt dan de systematische soortenlijst. Deze lijst volgt het gebruikelijke stramien. Het is altijd jammer te zien hoe compact uren veldwerk zo in een enkel kolommetje kan worden samengevat! Bij de beschrijving van de volgende soorten werden foutieve ideeën van uw recensent rechtgezet: krakeend, kwartel, kluut, kuifleeuwerik, bosrietzanger, grasmus. De samenstellers hebben niet geschroomd met puntjes broedgevallen van schaarsere soorten aan te geven: voor sommigen kan dit boek zo een aardige excursiegids vormen. Het zelf ontdekken van grappige gebiedjes lijkt me echter des te leuker.

Ondanks een opmerking in de inleiding ("Wij menen voor de juistheid van de meeste van deze gegevens borg te kunnen staan") blijft het jammer dat het oordeel van de Commissie Dwaalgas... Nederlandse Avifauna niet is toegevoegd. Vooral buitenlandse lezers (bijvoorbeeld samenstellers van het "Handbuch" of het "Handbook") komen op deze wijze voor grote raadsels.

Ik hoop verder oprecht dat de voorzichtigheid bij het accepteren en opnemen van waarnemingen groter is geweest dan bij de waarneming onder de poelsnip (in oktober 1965 12 exemplaren!). Het zou waar kunnen zijn, maar de tweede broedvogelpopulatie is niet veel groter dan 100 paar. In feite zal men dit boek ook niet kopen voor deze informatie. Het geeft een fraaie samenvatting van de opgebouwde kennis van de vogelbevolking van de nederlandse grote rivieren en daarom is een aanschaf volledig gerechtvaardigd.

Ed Veling.